

LUND UNIVERSITY

Varat: en fråga om uteslutning

Lembke, Martin

Published in:
Filosofisk tidskrift

2013

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Lembke, M. (2013). Varat: en fråga om uteslutning. *Filosofisk tidskrift*, 34(2), 45-53.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Varat: en fråga om uteslutning

MARTIN LEMBKE

[Publicerad i *Filosofisk tidskrift* (2013), vol. 34, nr 2, 45–53.]

Måhända gör vi olika bedömningar av vad som vore ”kunskapsteoretiska framsteg” i frågan varför det överhuvudtaget finns kontingenta ting,¹ men Lars Bergström och jag är överrens i åtminstone två väsentliga ting. För det första, ”det traditionella problemet är ju att förklara varför det finns några ting i vår värld överhuvudtaget – alldeles oavsett om de är kontingenta eller nödvändiga”.² Detta är varats gåta *par excellence*. Som Bergström korrekt noterar, var det *inte* detta problem jag behandlade i min förra artikel i denna tidskrift.³ För det andra, det traditionella problemet – alltså: varför finns det något överhuvudtaget? – verkar inte kunna lösas. Enligt Bergström beror detta förmodligen på att ”det vi skulle uppfatta som en förklaring redan *förutsätter* en värld där det finns något och där vi redan har en mängd uppfattningar och teorier om det som finns”.⁴ Jag tror det ligger mycket i detta. Men jag tror också att det går att precisera, med hjälp av en trovärdig princip, varför varats gåta inte kan lösas. Denna precisering, skall det visa sig, låter oss dra flera slutsatser av betydande metafysiskt intresse. Dessutom tycks den innebära ett noterbart kunskapsteoretiskt stöd för en teistisk, snarare än naturalistisk, världsbild.

1. UTESLUTNINGSPRINCIPEN: INTRODUKTION

Principen ifråga, som vi kan kalla ”uteslutningsprincipen” (UP), lyder som följer:

UP För varje klass K gäller, om K inte är tom, att det finns en förklaring till att K inte är tom om och endast om det finns minst en icke-medlem av K som gör så att K inte är tom.⁵

Innan vi ger oss i kast med att styrka UP måste vi tydliggöra vad den går ut på. Först och främst: en klass ska förstås ”logiskt”, som extensionen av en egenskap, snarare än ”matematiskt”, som en

---

¹ Lembke 2010, s. 8; jfr Bergström 2012, s. 22–3.

² Bergström 2012, s. 20.

³ Citat: ”Lembke diskuterar ju i själva verket inte den traditionella frågan, utan en speciell variant av den: ’varför finns det kontingenta ting snarare än...?’” (Bergström 2012, s. 24) Tyvärr antyder Bergström likväl att jag skulle ha haft för avsikt att diskutera den traditionella frågan: ”Frågan är varför det finns något alls. Lembkes förklaring är, att något har skapats av någon.” (*Ibid.*, s. 22)

⁴ *Ibid.*, s. 29.

⁵ Denna princip är inspirerad av N. M. L. Nathans *Exclusion*, som lyder således: ”for any class, if there is an explanation for the non-emptiness of that class then there is at least one non-member of that class which causes it not to be empty” (Nathan 2010, s. 391).

kombinatoriskt definierad mängd.⁶ Att säga att K inte är tom är alltså detsamma som att säga att det finns minst ett ting som exemplifierar egenskapen K . Men varje egenskap F delar upp världen i två komplementära läger: å ena sidan alla och endast de ting som har F , å andra sidan alla och endast de ting som inte har F . Att det finns minst en icke-medlem av K innebär alltså att det finns minst ett ting som inte exemplifierar egenskapen K – eller (vilket går på ett ut) att det finns minst ett ting som exemplifierar icke- K .

Vidare: även om vi här inte ska försöka ge oss på att analysera kausalitetsbegreppet, tycks följande ändå stå klart. Att göra så att K inte är tom, eller att utföra en handling b vars resultat är att K inte är tom, är att på ett eller annat sätt skapa, eller sammanfoga, eller förvandla något så att det blir, minst en medlem av K – förutsatt att K hade varit tom ifall b inte hade utförts.

Slutligen: även om vi heller inte ska ge oss i kast med att analysera förklaringsbegreppet, krävs av en förklaring att den i någon utsträckning *upplyser* oss.⁷ Så långt är allt klart: om minst en icke-medlem av K gör så att K inte är tom, då finns det därmed en förklaring till att K inte är tom. Den omvända implikationen är däremot inte lika självklar: även om det finns en förklaring till varför K inte är tom, är det därmed inte uppenbart att minst en icke-medlem av K gör så att K inte är tom. I nästa avsnitt, där jag kommer att försöka visa att UP är sann, bör vi alltså fokusera på det senare förhållandet. Det är just på grund av sitt påstående, att en förklaring av K s icke-tomhet implicerar förekomsten av minst en icke-medlem av K som gör så att K inte är tom, som UP trots allt inte är trivial.

2. UTESLUTNINGSPRINCIPEN: GRUNDLÄGGNING

Så varför bör vi acceptera UP? Som namnet antyder, är dess poäng att alternativa förklaringshypotheser kan uteslutas. Anta alltså att klassen K inte är tom. Vidare (för att göra vår diskussion mer hanterbar): låt p beteckna det antagna faktum att K inte är tom. Med andra ord: p är *explanandum*, det som ska förklaras. Enligt UP har p en förklaring endast om det finns minst en icke-medlem av K som gör så att K inte är tom. Vilka *andra* förklaringsmöjligheter kan tänkas stå till buds? Låt oss här titta närmare på tio tänkbara kandidater.

1. Anta att minst en medlem av K – hädanefter ” K_m ” – har skapats av minst en annan K_m (som kanske i sin tur har skapats av minst en annan K_m , *ad infinitum*). Har p därmed en förklaring? Nej. Genom att hänvisa till andra K_m förutsätter man att K inte är tom. Eller med andra ord: man förutsätter p , alltså just det som ska förklaras.

---

⁶ Se Maddy 1983, s. 118–9. Distinktionen ifråga går tillbaka på Freges respektive Zermelos kategoriseringar.

⁷ Som E. J. Lowe (2002, s. 171) säger, ”an explanation is meant to confer understanding”. Eller för att citera David-Hillel Ruben (1990, s. 180): ”there is an epistemic requirement in explanation; facts explain facts only when the features and the individuals the facts are about, are appropriately conceptualized or named”.

2. Anta att minst en Km av egen kraft har blivit en Km . Har p därmed en förklaring? Visst! (Förutsatt att K hade varit tom om så ej hade skett.) Men detta är ju bara ett av de möjliga sätten för en icke- Km att göra så att K inte är tom, ty om en entitet e av egen kraft har blivit en Km måste ju e först ha varit en icke- Km (innan övergången ägde rum). Alltså: om minst en Km av egen kraft har blivit en Km så är detta helt i linje med UP.

3. Anta att minst en Km har skapats av minst en entitet som är både en Km och en icke- Km . Har p därmed en förklaring? Nej. Även om vi för argumentationens skull antar att motsägelselagen är falsk, tvingas vi igen konstatera att föreliggande förslag förutsätter precis det som ska förklaras: p . Ty om en entitet e både är och inte är en Km , är ju e (på sitt märkligt motsägelsefulla sätt) en Km , och därmed är K inte tom.

4. Anta att minst en Km har skapats av minst en entitet som varken är en Km eller en icke- Km . Har p därmed en förklaring? Det vete gudarna! Det beror väl på vad man menar. Men det räcker att notera att detta förslag går utanför den klassiska logikens rāmärken. Enligt lagen om det utslutna tredje finns det ju inga dylika varken-eller-entiteter till att börja med: varje objekt är, eller är inte, en Km . Föreliggande förslag förutsätter alltså något som enligt klassisk logik är en omöjlighet.

5. Anta att minst en Km är evig. Har p därmed en förklaring? Nej. Även om en viss entitet inte bara nu är, utan alltid har varit, en Km , är ju därmed inget sagt om varför K inte är tom – blott att så alltid har varit fallet. Att förklara p i linje med föreliggande förslag vore lika upplysande som att besvara frågan ”Varför är Gud god?” genom att poängtera att Gud alltid har varit god.

6. Anta att minst en nuvarande Km har skapats av minst en förutvarande Km . Har p därmed en förklaring? Nej. K rymmer inte bara nuvarande utan även förutvarande Km . Återigen har vi att göra med ett förslag som förutsätter det som ska förklaras. Annorlunda uttryckt: frågan är ju inte varför K är icke-tom *just nu*, utan varför K är icke-tom, *simpliciter*.

7. Anta att det av en ren slump (absolut metafysisk tillfällighet) finns minst en Km . Har p därmed en förklaring? Nej. Vad föreliggande förslag säger är ju blott att p , som är ett faktum i den aktuella världen, inte är ett faktum i alla möjliga världar. Men detta förklarar ju inte varför p är ett faktum i den aktuella världen.

8. Anta att det är a priori mer sannolikt att p betecknar ett faktum i den aktuella världen än att p inte betecknar ett faktum i den aktuella världen.⁸ Har p därmed en förklaring? Nej. Föreliggande förslag säger ju bara att antalet möjliga världar där p betecknar ett faktum är fler än antalet möjliga

---

⁸ Citat: ”Det är alltså fråga om vad som är sannolikt när man så att säga överblickar alla kosmiska möjligheter, utan att veta något alls om vilken av dessa som faktiskt föreligger.” (Bergström 2012, s. 26)

världar där p inte betecknar ett faktum.⁹ Därmed är inget sagt om varför p betecknar ett faktum i den aktuella världen – vilket är just det som ska förklaras.

9. Anta att minst en K_m , som med nödvändighet tillhör (eller vars natur det är att tillhöra) K , existerar med nödvändighet. Har p därmed en förklaring? Nej. Vad detta förslag går ut på är ju endast att en viss K_m är en K_m , inte bara i den aktuella världen, utan i alla möjliga världar. Men som Bergström poängterar, att något finns i vår värld ”förklaras ju knappast av att det *dessutom* finns i alla andra världar”.¹⁰

10. Anta slutligen att K med nödvändighet har minst en medlem (även om ingen enskild K_m existerar med nödvändighet). Har p därmed en förklaring? Nej. Även om vi skulle veta att p är ett faktum i alla möjliga världar, skulle vi ju därmed inte förstå varför p är ett faktum i den aktuella världen. Att förklara p i linje med detta avslutande förslag vore som att besvara frågan ”Varför är jag dödlig?” genom att upplysa den spörjande om att alla är dödliga.

Där sätter vi punkt. Vi skulle kunna presentera ytterligare förslag på förklaringar till p , men inget av dessa, vågar jag påstå, vore bättre än något av de som redan getts. Och de som redan har getts är verkligen inte bra. Med undantag av förslag nr 2, som ju alls inte motsäger UP, samt eventuellt förslag nr 4, som dock strider mot lagen om det uteslutna tredje, erbjuder inget av ovanstående kandidater något reellt alternativ. På till synes goda induktiva grunder menar jag därför att vi bör dra slutsatsen att p har en förklaring endast om minst en icke- K_m gör så att K inte är tom. Eftersom den omvända implikationen – om minst en icke- K_m gör så att K inte är tom så har p en förklaring – är obestridd, följer i sådana fall att vi bör dra slutsatsen att UP är sann.

3. ETT PAR FÖLJDSATSER

Låt oss nu bekanta oss med UP lite bättre genom att belysa ett par av dess metafysiskt noterbara följsatser. Ett flertal andra intressanta konsekvenser av UP kunde lyftas fram, men här nöjer vi oss alltså med två.

Följsats A: För varje klass K gäller, att om K är tom så finns det ingen förklaring till varför icke- K inte är tom. Här är ett uppenbart exempel. Klassen Q av kubiska sfärer är med nödvändighet tom (eftersom kubiska sfärer är metafysiskt omöjliga). Men just på grund av att Q är tom så finns det ingen Q_m (medlem av Q) som kan göra så att icke- Q (klassen av ting som *inte* är kubiska sfärer) inte är tom. Således följer genom UP att det inte finns någon förklaring till varför icke- Q inte

---

⁹ Förutsatt att alla metafysiska möjligheter är lika sannolika. Detta kan visserligen betvivlas, men förändrar inget i sak vad föreliggande förslag beträffar. Eller som Bergström säger: ”Det verkar inte som om sannolikhetsbedömningar av detta slag egentligen leder någonstans.” (*Ibid.*, s. 29)

¹⁰ *Ibid.*, s. 20.

är tom. På samma sätt förhåller det sig exempelvis med klassen av 100000-fotade insekter (liksom med klassen av 100001-fotade insekter, liksom med klassen av 100002-fotade insekter ...). Även om klassen ifråga kanske inte är tom med nödvändighet, är den icke desto mindre tom, och just därför har den inga medlemmar som kan göra så att dess komplementära klass inte är tom. Vad detta innebär är förstås att det finns oändligt många klasser vars icke-tomhet saknar förklaring. Tvärtemot att UP skulle göra gällande att alla förekomster av metafysisk icke-tomhet har en förklaring, implicerar alltså UP ett oändligt antal *facta bruta*.

En särskilt intressant konsekvens av följsats A är i sin tur att den universella klassen U av alla ting, av absolut allting som existerar, är sådan att dess icke-tomhet saknar förklaring. Det finns ju ingenting utanför klassen av allting: inga icke-medlemmar av U som kan göra så att U inte är tom. Därmed kan vi också knyta an till vårt ursprungliga ärende. Varats gåta, i dess renaste form, är ju varför det finns några ting överhuvudtaget. UP låter oss förstå varför denna gåta saknar lösning – ett anmärkningsvärt resultat.¹¹

Följsats B: För alla komplementära klasser K och icke- K gäller, att även om varken K eller icke- K är tom så är minst en av dem sådan att dess icke-tomhet saknar förklaring. Ta till exempel klassen av bord och klassen av icke-bord. Vi vet att klassen av bord inte är tom på grund av att minst ett icke-bord (en medlem av klassen av icke-bord) har gjort så att klassen av bord inte är tom. Alltså finns det en förklaring till varför klassen av bord inte är tom – helt i enlighet med UP. Men det är en filosofisk grundsats att ”genuina förklaringar kan inte vara cirkulära”.¹² Eftersom det faktum att klassen av bord inte är tom alltså förklaras av att minst ett icke-bord har gjort så att klassen av bord inte är tom, kan det inte dessutom vara så att det faktum att klassen av icke-bord inte är tom förklaras av att minst ett bord har gjort så att klassen av icke-bord inte är tom. (Eller i generella termer: om minst en icke- K_m gör så att K inte är tom, kan det inte också vara så att minst en K_m gör så att icke- K inte är tom.) Men enligt UP finns det ju ingen annan möjlig förklaring till varför klassen av icke-bord inte är tom. Alltså: det faktum att det finns en förklaring till att klassen av bord inte är tom implicerar via UP att det inte finns en motsvarande förklaring till att klassen av icke-bord inte är tom. Att det finns icke-bord överhuvudtaget är ett *factum brutum*.

4. TEISM VS NATURALISM

Jag annonserade inledningsvis att UP innebär ett ”noterbart kunskapsteoretiskt stöd för en teistisk, snarare än naturalistisk, världsbild”. Denna överraskande slutsats tarvar förstås en förklaring.

¹¹ Följande brasklapp bör dock infogas. Som alla mängdteoretiker vet är U en särskilt besvärlig klass att förena med Georg Cantors potensmängdsteorem. Även för oss, som likt Gottlob Frege definierar ”klass” som extensionen av en egenskap, uppstår problem. U är en *klass* (i här angiven betydelse) endast om detta att vara ett ting, och/eller detta att existera, är en *egenskap*.

¹²Lowe 2002, s. 344.

Låt alltså teism beteckna en världsbild, eller ontologi, som inkluderar en allsmäktig Gud. (Naturligtvis får Gud tänkas ha många andra egenskaper också, men för nuvarande syften räcker det att Gud enligt teismen antas vara allsmäktig.) Låt naturalismen å sin sida beteckna en världsbild som *inte* inkluderar en allsmäktig Gud (och förstås inga andra övernaturligheter heller). Betänk nu klassen icke- A av ting som inte är allsmäktiga. Teister och naturalister är förstås eniga om att denna klass inte är tom. Men om det finns en förklaring till detta faktum (alltså att icke- A inte är tom), finns det enligt UP minst ett allsmäktigt ting – en Am – som gör så att icke- A inte är tom. Detta är helt i linje med teismens världsbild. Således har vi följande läge: om teismen är sann, har icke- A s icke-tomhet – det faktum att det finns icke-allsmäktiga ting överhuvudtaget – en förklaring. Om däremot naturalismen är sann, är icke- A s icke-tomhet ett *factum brutum*. Vad detta specifika faktum beträffar har alltså teismen ett epistemologiskt försteg framför naturalismen. Till skillnad från den senare världsbilden så har ju teismen, i kraft av sin fylligare ontologi, förutsättningen för att erbjuda en förklaring.

Här finns det ett antal invändningar som ligger nära till hands. För det första: även om således naturalismen är oförmögen att förklara icke- A s icke-tomhet, är ju teismen på motsvarande sätt oförmögen att förklara A s icke-tomhet (om vi nu antar att A inte är tom). Enligt följsats B är det ju så att om minst en Am gör så att icke- A inte är tom, kan det inte också vara så att minst en icke- Am gör så att A inte är tom – alltså finns det enligt UP ingen förklaring till varför A inte är tom. Vare sig teismen eller naturalismen är sann kommer därför det totala antalet *facta bruta* att vara detsamma. Följaktligen har inte teismen något epistemologiskt försteg framför naturalismen i detta avseende.

Denna invändning skjuter dock snett. Följsatserna A och B innebär ju att det finns oändligt många *facta bruta* – oavsett om naturalismen, teismen eller någon annan rivaliserande världsbild är sann. Men kom särskilt ihåg följsats B: ”För alla komplementära klasser K och icke- K gäller, att även om varken K eller icke- K är tom så är minst en av dem sådan att dess icke-tomhet saknar förklaring.” Det finns alltså inget komplementärt klasspar K och icke- K som är sådant att både K s och icke- K s icke-tomhet har en förklaring. Att teismen inte erbjuder någon förklaring till A s icke-tomhet innebär alltså inte att den brister i förklaringspotential – så länge den erbjuder en förklaring till icke- A s icke-tomhet istället. Det kunskapsteoretiska idealet bör vara att förklara så mycket som möjligt, och vad det komplementära klassparet A och icke- A beträffar kvarstår slutsatsen att teismen har en jämförelsevis större förklaringspotential än naturalismen.

Istället kan det invändas – för det andra – att om naturalismen är sann så är allsmäktiga varelser metafysiskt *omöjliga*. Även om naturalismen är oförmögen att förklara icke- A s icke-tomhet, är

den alltså kapabel att via UP förklara varför det inte *kan* finnas en förklaring i detta fall, och därmed är sakförhållandet ifråga belyst så långt det är möjligt.

Men även denna invändning missar målet. Visst, om naturalismen är sann så vet vi varför icke- A s icke-tomhet saknar förklaring, men om teismen är sann så vet vi ju på motsvarande sätt varför A s icke-tomhet saknar förklaring. Sätillvida har ingendera av dessa båda världsbilder något försteg framför den andra. Slutsatsen kvarstår således: eftersom teismen har resurser att förklara ett sakförhållande i den aktuella världen, nämligen icke- A s icke-tomhet, ett sakförhållande som enligt naturalismen är ett *factum brutum*, har den i detta avseende ett epistemologiskt försteg framför sin naturalistiske rival.

Men kanske kan det då invändas – för det tredje – att även om teismen har ett epistemologiskt försteg framför naturalismen vad det komplementära klassparet A och icke- A beträffar, har naturalismen å sin sida ett motsvarande försteg framför teismen vad andra komplementära klasspar beträffar. Vid närmare betraktande visar det sig dock att denna invändning bygger på lösa boliner, ty vilka skulle dessa andra komplementära klasspar vara? Betänk exempelvis de båda klasserna L och icke- L av levande och icke-levande ting. Enligt ett naturalistiskt synsätt är det rimligen så att minst en icke- L_m – ett icke-levande ting – har gjort så att L inte är tom. Enligt ett teistiskt synsätt är det tvärtom så att minst en L_m – ett levande ting (nämligen Gud) – har gjort så att icke- L inte är tom. Ett av dessa synsätt är naturligtvis felaktigt, vilket det än må vara, men poängen är endast att teismen har samma förklaringspotential med avseende på L och icke- L som naturalismen har. För att lyckas identifiera ett komplementärt klasspar där teismen visar sig vara epistemologiskt underlägsen naturalismen krävs i själva verket av den senare att dess ontologi inkluderar naturliga objekt av en sådan art – eller klass – att de inte låter sig inrymmas i en teistisk världsbild. Men den teistiska världsbilden innehåller ju rimligen *alla* objekt som också figurerar i en naturalistisk dito, *plus* Gud (och eventuellt andra övernaturliga objekt). De epistemologiska utsikterna för naturalismen att övertrumfa teismen med avseende på vissa komplementära klasspar är alltså mer eller mindre obefintliga.

En fjärde och sista invändning skulle då kunna lyda som följer. Om det alltså är så, att icke- A s icke-tomhet endast har en förklaring om minst en allsmäktig varelse gör så att icke- A inte är tom, är detta i sig ett skäl att dra slutsatsen att icke- A s icke-tomhet är ett *factum brutum*, ty en världsbild som inkluderar ”en ytterst märklig person med extremt övernaturliga egenskaper” är ju i sig ytterst märklig.¹³ Med andra ord: hellre en naturalistisk världsbild som *inte* är märklig än en teistisk

---

¹³ Bergström 2012, s. 23–4. Jag menar inte att Bergström skulle ställa sig bakom denna invändning. När han kritiserar mig för att anta existensen av ”en ytterst märklig person...” är det just för att jag (enligt hans förmenande) *inte* pekar ut ”några data som skulle förklaras” av ett dylikt antagande (*ibid.*, s. 24). Min poäng här är dock tydlig: det är just det empiriska faktum att icke- A inte är tom som motiverar antagandet att det finns minst en allsmäktig varelse.

dito som *är* märklig, även om den senare, i kraft av en mer omfattande ontologi, har kapacitet att förklara ett (och annat) faktum mer än den förra.¹⁴

Problemet med denna invändning är väl först och främst att den värderar ontologisk enkelhet högre än epistemologisk förklaringspotential. Om två rivaliserande världsbilder har *samma* förklaringspotential, är det (kanske) rimligt att i Ockhams anda välja den vars ontologi är mest sparsam – eller åtminstone mest elegant.¹⁵ Men i det aktuella fallet har ju teismen *större* förklaringspotential än naturalismen, och att i det läget ändå välja den senare, med motiveringen att den är ontologiskt enklare, verkar konstigt. Och hur som helst: jag påstår inte (även om jag personligen anser) att vi *bör* välja teismen framför naturalismen, utan blott att ”UP innebär ett noterbart kunskapsteoretiskt stöd för en teistisk, snarare än naturalistisk, världsbild”. Jag vidhåller att så är fallet.

5. AVSLUTNING

Ovanstående resonemang vidareutvecklas och problematiseras på många olika sätt i min avhandling, *Non-Gods and Gods: A Cosmological Treatise*, där jag också försöker mig på ett kosmologiskt-ontologiskt gudsbevis: ett a posteriori argument för det högsta tänkbara väsendets existens.¹⁶ Det som enligt min mening redan nu står klart är dels att UP är en mycket rimlig princip, en princip som bland annat – och inte minst – förklarar varför varats gåta inte kan förklaras, dels att teismen mer än naturalismen kan stödja sig på densamma.

LITTERATUR

- Bergström, Lars. 2012. ”Varats gåta”, *Filosofisk tidskrift*, 33, nr 1.
- Lembke, Martin. 2012. *Non-Gods and Gods: A Cosmological Treatise*. Avhandling. Lunds universitet. Tillgänglig online: <<http://www.ht.lu.se/o.o.i.s?id=21232&p=MartinLembke>>.
- Lembke, Martin. 2010. ”Frågan om varat”, *Filosofisk tidskrift*, 31, nr 3.
- Lowe, E. J. 2002. *A Survey of Metaphysics*. Oxford: Oxford University Press.
- Maddy, Penelope. 1983. ”Proper classes”, *The Journal of Symbolic Logic*, vol. 48, nr. 1, s. 113–39.
- Nathan, N. M. L. 2010. ”Exclusion and sufficient reason”, *Philosophy*, vol. 85, nr 3, s. 391–7.
- Ruben, David-Hillel. 1990. *Explaining Explanation*. London: Routledge.

---

¹⁴”ett (och annat)”, ty enligt teismen kan ju Gud tillskrivas fler egenskaper än allmakt. Han antas ju exempelvis vara allvetande och allgod. Således är teismen kapabel att förklara varför klasserna av icke-allvetande och icke-allgoda ting inte är tomma – två fakta som ju enligt naturalismen, givet UP, är oförklarliga.

¹⁵I sin SEP-artikel om *simplicity* (2011) framhåller Alan Baker just detta: ”Contemporary philosophers have tended to reinterpret OR [Ockham’s Razor] as a principle of theory choice: OR implies that – *other things being equal* – it is rational to prefer theories which commit us to smaller ontologies” (min kursivering).

¹⁶Tillgänglig online som PDF-fil: se Lembke (2012).